

Inventarisatie werkveld en scholingsbehoefte van muziektherapeuten in Nederland

Tom Abrahams, Anna Liem & Joosje van Dooren
20 december 2023

© Stichting het NIM

het NIM

1 Aanleiding en achtergrond

Stichting het NIM is medio 2019 opgericht met als doel kwalitatieve nascholing te organiseren dat zich specifiek richt op de doelgroep muziektherapeuten (post-HBO) en studenten muziektherapie (hbo, bachelor en/of master). In de voorbereidingen op het scholingsjaar 2024 werd door het bestuur van Stichting het NIM geconstateerd dat het wenselijk is dat er meer zicht komt op de werkvelden waarin muziektherapeuten in Nederland werkzaam zijn, alsmede de persoonlijke scholingsbehoeften van deze groep. De achterliggende gedachte hiervan is dat Stichting het NIM met deze informatie in het achterhoofd de nascholing die het ontwikkelt én aanbiedt beter kan afstemmen op de werksituatie en behoeften van muziektherapeuten in Nederland.

Om meer inzicht te verkrijgen is in eerste instantie gezocht naar openbare bronnen. Daarbij is enkel een korte presentatie naar aanleiding van een vragenlijst uit 2013 gevonden. Deze vragenlijst is door Corpus uitgezet onder de (toen) 400 leden van de Nederlandse Vereniging van Muziektherapie (NVvMT) met als doel een breder beeld te krijgen van de werkomstandigheden van muziektherapeuten in Nederland (Corpus, Ambitus Foundation & NVvMT, 2016). Ondanks dat deze informatie een beeld schetst van de situatie in 2013, is deze informatie gedateerd en is het aannemelijk dat zowel het aantal muziektherapeuten als de werkvelden in ontwikkeling zijn.

Aansluitend is contact opgenomen met de NVvMT om na te vragen in hoeverre de beroepsvereniging gegevens bijhoudt over de hoeveelheid muziektherapeuten die in een bepaald werkveld of met een bepaalde doelgroep of problematiek werkzaam is. In gesprek met het bestuurslid kennisinnovatie bleek dat deze gegevens niet actief worden bijgehouden, ondanks dat deze informatie ook voor de beroepsvereniging relevant kan zijn in het kader van (onder meer) belangenbehartiging.

In samenwerking met de NVvMT heeft Stichting het NIM daarom een vragenlijst uitgezet om de werkvelden en scholingsbehoeften van muziektherapeuten te inventariseren. In deze rapportage geven we een overzicht van de opbrengsten. Op de achtergrond ligt een nadrukkelijke wens om deze vragenlijst elke twee jaar opnieuw uit te zetten om ontwikkeling in het werkveld met data te kunnen ondersteunen.

Nijmegen, 20 december 2023

Tom Abrahams

Anna Liem

Joosje van Dooren

2 Methode en opzet vragenlijst

Voor deze inventarisatie is een vragenlijst opgesteld in Google Forms. Alle reacties zijn anoniem verzameld. Respondenten hebben de mogelijkheid gekregen vragen over te slaan waarop zij geen antwoord kunnen of willen geven. Na afloop van de dataverzameling is de bijbehorende dataset verwijderd uit de Google Forms omgeving en beveiligd opgeslagen op de server van Stichting het NIM.

In samenwerking met de NVvMT zijn onderstaande vragen geformuleerd en uitgewerkt in een vragenlijst:

- (gesloten vraag) Met welke doelgroep(en) bent u werkzaam?
- (gesloten vraag) Met welke leeftijden bent u werkzaam?
- (gesloten vraag met open aanvulling) In welk(e) werkveld(en) bent u werkzaam?
- (gesloten vraag met open aanvulling) Welke aandachtsgebieden passen bij uw werkzaamheden?
- (gesloten vraag) In welke provincie bent u woonachtig?
- (gesloten vraag) Wat is uw hoogst genoten opleidingsniveau in muziektherapie?
- (open vraag) Waar heeft u uw opleiding gevolgd?
- (gesloten vraag met open aanvulling) Ik ben werkzaam:
- (gesloten vraag) Staat u ingeschreven in het Register Vaktherapie?
- (open vraag) Indien nee: wat is de reden dat u niet staat ingeschreven in het Register Vaktherapie?
- (gesloten vraag) Acht u nascholing belangrijk voor de uitvoering van u werkzaamheden als muziektherapeut?
- (open vraag) Zou u hier een toelichting op willen geven?
- (gesloten vraag met open aanvulling) Bij welke vorm(en) van nascholing ligt uw voorkeur?
- (open vraag) Waar ligt uw persoonlijke scholingsbehoefte?
- (open vraag) Zijn er muziektherapeuten of personen van wie u graag een scholing zou willen volgen?
- (gesloten vraag met open aanvulling) Heeft u zelf interesse om scholing te verzorgen?
- (open vraag) Wat zou een nascholing in uw optiek altijd moeten opleveren?

Bij gesloten vragen met een open aanvulling heeft een respondent de mogelijkheid een extra optie toe te voegen of zijn of haar antwoord verder te nuanceren. Tevens is het bij gesloten vragen mogelijk om meerdere antwoorden te geven, waardoor het kan voorkomen dat het totale aantal antwoorden op een bepaalde vraag hoger ligt dan het aantal respondenten.

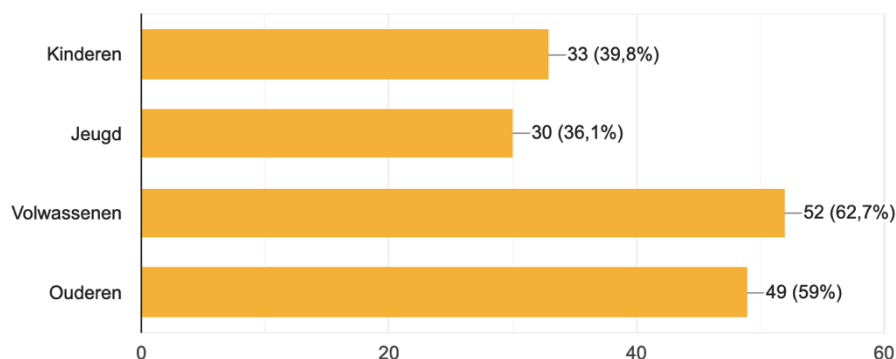
3 Uitkomsten

De vragenlijst is op 6 oktober 2023 verstuurd via de digitale nieuwsbrieven van de NVvMT en Stichting het NIM. Daarnaast is de vragenlijst onder de aandacht gebracht via de mediakanalen van Stichting het NIM en ter sprake gebracht tijdens de Algemene Leden Vergadering van de NVvMT. Reageren was mogelijk tot en met 19 december 2023. In totaal heeft de vragenlijst 75 dagen open gestaan.

In totaal zijn er 88 reacties binnengekomen op de vragenlijst. Vijf reacties zijn niet meegenomen in de uitkomsten omdat de respondent: (a) geen afgestudeerd muziektherapeut is (n=3), (b) niet werkzaam is in Nederland (n=1), of (c) door een technische fout geen resultaten zijn geregistreerd (n=1).

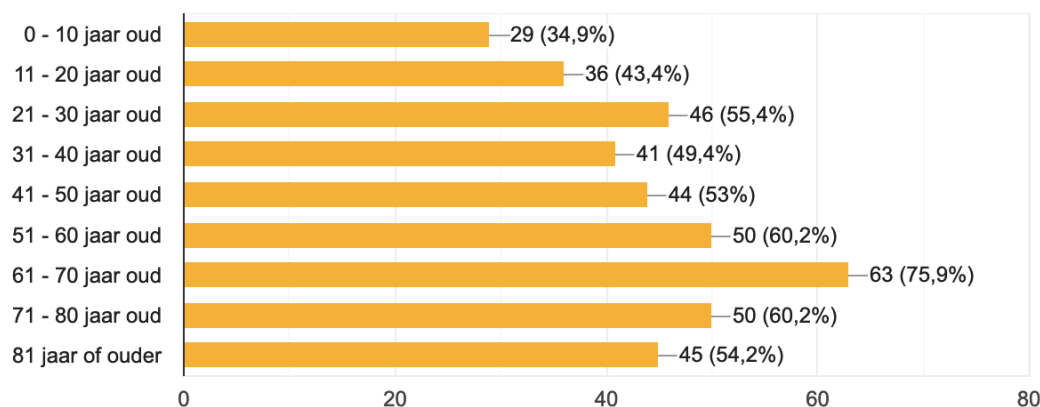
3.1 Doelgroepen

Het merendeel van de respondenten is werkzaam met volwassenen (52), kort daarop gevolgd door de doelgroep ouderen (49). Respondenten hadden bij deze vraag de mogelijkheid om meerdere doelgroepen te selecteren waardoor het totaal aantal antwoorden (164) hoger ligt dan het aantal respondenten. De respondenten die met meerdere doelgroepen werken doen dit doorgaans met de combinatie kinderen en jeugd óf volwassenen en ouderen. Ook zijn er respondenten die met alle doelgroepen werkzaam zijn

3.2 Met welke leeftijden bent u werkzaam?

Meer dan driekwart van de respondenten werkt met de leeftijdsgroep 61 – 70 jaar oud. De resultaten suggereren daarnaast dat muziektherapeuten in Nederland minder vaak werken met de leeftijdsgroepen 0 – 10 jaar en 11 – 20 jaar oud. Ook bij deze vraag hadden respondenten de mogelijkheid om meerdere leeftijdscategorieën te selecteren. Het aantal antwoorden (404) ligt hierdoor hoger dan het aantal respondenten. Gemiddeld werken muziektherapeuten met 4,87 leeftijdscategorieën wat suggereert dat muziektherapeuten in hun werkzaamheden met een brede leeftijdsrange werken.

3.3 Werkvelden

De meeste muziektherapeuten zijn werkzaam in de sector geestelijke gezondheidszorg (GGZ) (n=32; 14,7%), verpleeghuiszorg (n=29; 13,3%), en gehandicaptenzorg (n=28; 12,8%). Gehandicaptenzorg en geestelijke gezondheidszorg (GGZ) worden in verhouding het vaakst individueel opgegeven. Wanneer respondenten werkzaam zijn in meerdere werkvelden is er een duidelijk verband zichtbaar tussen de combinaties jeugdzorg, gehandicaptenzorg en kinder- en jeugdpsychiatrie, én verpleeghuiszorg en palliatieve zorg.

Doelgroep	x	%
Asielzoekers / vluchtelingen	2	0,9%
Forensische psychiatrie (TBS)	5	2,3%
Geestelijke gezondheidszorg (GGZ)	32	14,7%
Gehandicaptenzorg	28	12,8%
Jeugdzorg	18	8,3%
Kinder- en jeugdpsychiatrie	7	3,2%
Palliatieve zorg	16	7,3%
Psychiatrie voor volwassenen	17	7,8%
Psychogeriatric	29	13,3%
Revalidatie	12	5,5%
Speciaal onderwijs	9	4,1%
Verpleeghuiszorg	29	13,3%
Verslavingszorg	6	2,8%
Welzijnswerk	3	1,4%
Ziekenhuiszorg	4	1,8%
Niet herleidbaar	1	0,5%
Totaal:	218	100%

Vanwege een technische fout in de vragenlijst zijn de antwoorden voor geestelijke gezondheidszorg (GGZ) gedurende drie periodes apart geregistreerd. Deze antwoorden zijn in de resultaten gezamenlijk

weergegeven. Respondenten hadden daarnaast de mogelijkheid een eigen werkveld op te geven. Voor overzichtsredenen zijn deze antwoorden samengevoegd met de standaardantwoorden. Hieronder staan de wijzigingen weergegeven:

- Revalidatie bij visuele beperking	>	Revalidatie
- LVB met psychiatrische problematiek	>	Gehandicaptenzorg
- Gerontopsychiatrie	>	Psychiatrie voor volwassenen
- Muziekschool en therapeuticum	>	Welzijnswerk
- Eigen praktijk	>	Niet herleidbaar (aparte categorie)

3.4 Aandachtsgebieden muziektherapie

De resultaten suggereren dat muziektherapeuten het meest in aanraking komen met cliënten met gedragsproblematiek (n=71; 85,5%), een negatief zelfbeeld (n=61; 73,5%), en angst- en paniek klachten (n=61; 73,5%). De percentages geven weer hoeveel procent van de respondenten dit aandachtsgebied in zijn of haar werkzaamheden herkent. In totaal hebben de respondenten 1.178 aandachtsgebieden opgegeven. Het gemiddeld aantal aandachtsgebieden per respondent ligt daarmee op 14,2.

<i>Aandachtsgebied</i>	<i>x</i>	<i>%</i>
Aanhoudende lichamelijke klachten (ALK) (voorheen SOLK)	12	14,5%
ADHD / ADD	38	45,8%
Agressieproblematiek	39	47,0%
Angst en paniek	61	73,5%
Autismespectrumstoornissen	54	65,1%
Bipolaire stoornissen	25	30,1%
Borderline	27	32,5%
Burn-out	14	16,9%
Chronische vermoeidheid	10	12,0%
Dementie	40	48,2%
Depressie	62	74,7%
Dwangstoornissen	20	24,1%
Eet- en voedingsproblematiek	14	16,9%
Faalangst	36	43,4%
Gedragsproblematiek	71	85,5%
Genderproblematiek	16	18,8%
Gezinsproblematiek	19	22,9%
Gilles de la Tourette	3	3,6%
Hechtingsproblematiek	51	61,4%
Hypochondrie	5	6,0%
Korsakov	13	15,7%
Levensfase problematiek *	1	1,2%

Lichamelijke beperking	33	39,8%
Negatief zelfbeeld	61	73,5%
Neonatologie	2	2,4%
Niet-aangeboren hersenletsel (NAH)	39	47,0%
Neurologische aandoeningen *	1	1,2%
Oncologie	4	4,8%
Parkinson	31	37,3%
Persoonlijkheidsstoornissen	39	47,0%
Psychotische stoornissen	26	31,3%
Schizofrenie	21	25,3%
Spanning- en stress klachten	58	69,9%
Stervensbegeleiding *	1	1,2%
Taal en spraak	36	43,4%
Trauma en post-traumatische stress stoornissen	54	65,1%
Verlieservaringen	55	66,3%
Verslaving	15	18,1%
Verstandelijke beperking	35	41,7%
Weerbaarheid en assertiviteit	36	43,4%
Totaal:	1.178	-

Respondenten hadden bij deze vraag de mogelijkheid om aandachtsgebieden toe te voegen. Hier is door vijf respondenten gebruik van gemaakt. De aandachtsgebieden 'neurologische aandoeningen', 'levensfase problematiek', en 'stervensbegeleiding' zijn als aparte aandachtsgebieden toegevoegd aan de lijst en zullen bij een volgende vragenlijst als standaardantwoord worden meegenomen. Eén respondent heeft het aandachtsgebied 'licht verstandelijke beperking' opgegeven. Deze is niet apart weergegeven maar ondergebracht bij het antwoord 'verstandelijke beperking'. Tot slot heeft één respondent het antwoord 'werken in een multidisciplinair team' opgegeven. Dit antwoord is niet meegenomen in de resultaten omdat het te ver afstaat van de oorspronkelijke vraag.

3.5 Locatie

Twee respondenten hebben niet aangegeven in welke provincie zijn woonachtig zijn, waardoor het totaal op 81 respondenten uitkwam. De meeste respondenten zijn woonachtig in de provincies Gelderland (n=22; 27,2%), Overijssel (n=15; 18,5%), of Zuid-Holland (n=13; 16,0%).

<i>Provincie</i>	<i>x</i>	<i>%</i>
Drenthe	2	2,5%
Flevoland	1	1,2%
Friesland	2	2,5%
Gelderland	22	27,2%
Groningen	3	3,7%

Limburg *	7	8,6%
Noord-Brabant	8	9,9%
Noord-Holland	2	2,5%
Overijssel	15	18,5%
Utrecht	6	7,4%
Zuid-Holland	13	16,0%
Zeeland	0	0%
Totaal:	81	100%

Een van de respondenten attendeerde ons er op dat in de eerste versie van de vragenlijst Zuid-Limburg (regio) in plaats van Limburg (provincie) als antwoord vermeld stond. Dit is in de vragenlijst aangepast. De antwoorden voor Zuid-Limburg en Limburg zijn in de resultaten samengevoegd.

3.6 Opleidingsniveau

Een ruime meerderheid van de respondenten heeft een bachelor muziektherapie of vergelijkbaar afgerond (n=82; 98,8%), een klein deel heeft tevens een masterdiploma (n=14; 16,9%), en één respondent heeft een doctoraat/PhD (1,2%).

Respondenten hebben bij deze vraag veelvuldig gebruik gemaakt van de optie om aanvullende antwoorden te geven. Voor het overzicht zijn een deel van deze antwoorden samengevoegd. De wijzigingen zijn als volgt:

- Aanvullende scholingen niet vaktherapie specifiek > Bachelor
- HBO > Bachelor
- HBO 5-jarig > Bachelor
- 2 Bacheloropleidingen (ook onderwijs) > Bachelor

<i>Opleidingsniveau</i>	<i>x</i>	<i>%</i>
Bachelor	69	83,1%
Master	13	15,7%
PhD	1	1,2%
Totaal:	83	100%

3.7 Locatie opleiding

Het meeste respondenten hebben hun studie afgerond aan de Hogeschool Utrecht (n=26), Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (n=22), of bij ArtEZ (n=21). Het is van belang om te vermelden dat zowel de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen als ArtEZ ook een master-opleiding aanbieden. In onderstaande resultaten is geen onderscheid gemaakt tussen een bachelor of masteropleiding.

<i>Locatie opleiding</i>	<i>X</i>	<i>%</i>
ArtEZ University of the Arts	21	24,7%
Codarts	2	2,4%
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) *	22	25,9%
Hogeschool Leiden	2	2,4%
Hogeschool Utrecht (HU) *	26	30,6%
NHL Stenden Hogeschool	2	2,4%
SRH Hochschule Heidelberg	2	2,4%
Zuyd Hogeschool *	8	9,4%
Totaal:	85	100%

Opleiding die niet meer bestaan, gefuseerd zijn of een andere naam hebben gekregen zijn samengevoegd met de huidige aanbieder. Eén respondent heeft als antwoord 'vaktherapie muziek' gegeven. Dit antwoord is niet meegenomen in de resultaten.

3.8 *Registratie in het Register Vaktherapie*

Veruit het grootste deel van de respondenten staat ingeschreven in het Register Vaktherapie (n=76; 91,6%). Slechts 7 respondenten (8,4%) geven aan niet geregistreerd te zijn. De meest genoemde achterliggende reden om niet geregistreerd te zijn is dat de kosten voor registratie niet gefinancierd worden door de instelling of werkgever of dat dit geen verplichting is vanuit de werkgever. Eén andere respondent geeft aan dat hij of zij pas recentelijke werkzaam is als muziektherapeut en om die reden (nog) niet geregistreerd is.

3.9 *Scholingsbehoeften muziektherapeuten*

De respondenten geven unaniem aan nascholing belangrijk te achten voor de uitvoering van hun werkzaamheden als muziektherapeut. Zij geven hier uiteenlopende redenen voor. Een groot aantal muziektherapeuten noemt het van groot belang om op de hoogte te blijven van nieuwe ontwikkelingen om kwalitatieve behandeling aan te kunnen (blijven) bieden. Anderen geven aan dat zij een noodzaak ervaren om verder te specialiseren vanuit een meer generalistische (bachelor) opleiding.

Het valt op dat de persoonlijke scholingsbehoeften van muziektherapeuten erg uiteen liggen. Waar de een behoefte heeft aan meer (psychosociale) basiskennis en hoe deze ingebed zouden kunnen worden binnen muziektherapie, heeft de andere meer specifieke wensen. Dit is zowel op het gebied van specialistische methodieken (onder meer: acceptance and commitment therapy, schematherapie, mentaliseren bevorderende therapie), als specifieke doelgroepen (bijvoorbeeld: hechtingsproblematiek, trauma, autisme, ziekenhuiszorg). Daarnaast is het opvallend dat meerdere respondenten vragen naar nascholing die zich richt op het onderbouwen van interventies, de waarde

van muziektherapie inzichtelijk maken voor collega's en praktische zaken met betrekking tot financiën en regelgeving.

Het merendeel van de respondenten geeft aan zelf geen interesse te hebben om nascholing te verzorgen (n=43; 54,4%). Een klein deel zou hier wel toe bereid zijn (n=12; 15,2%). De overige respondenten benoemen verschillende redenen waarom zij op dit moment nog geen scholing zouden willen verzorgen. Verschillende respondenten doen overigens wel suggesties om hierin samen te werken met collega's of benoemen dit op een later moment te heroverwegen wanneer zij meer ervaringen hebben opgedaan.

4 Conclusies

Dit onderzoek is gestart om een beter beeld te krijgen van het werkveld en de scholingsbehoeften van muziektherapeuten in Nederland. De informatie die de respondenten met ons gedeeld hebben en grotendeels staan beschreven in het vorige hoofdstuk bieden handvatten om nascholing voor muziektherapeuten beter aan te laten sluiten op de beroepspraktijk en wensen van deze beroepsgroep.

Het is van belang om te vermelden dat het aantal werkzame muziektherapeuten in Nederland rond de 500 ligt. Daar we 83 reacties hebben ontvangen op deze vragenlijst is het duidelijk dat dit rapport op dit moment helaas nog geen volledig beeld geeft van de actuele situatie in Nederland. We zijn voornemens deze vragenlijst de komende jaren nogmaals uit te zetten, zodat we reacties over de jaren met elkaar kunnen vergelijken en mogelijke trends kunnen signaleren.

5 Referenties

Corpos, Ambitus Foundation & Nederlandse Vereniging voor Muziektherapie (2016). *Onderzoek Muziektherapie in Nederland*. <https://docplayer.nl/34842501-Onderzoek-muziektherapie-in-nederland.html>